

SUMMARY

O. Radzievskaja. Problem of development of creative activity of teacher in modern conditions.

The article deals with such aspect of activity of teacher as creative activity. The author singles out different stages of professional education and analyses influence different scholars on renovation of pedagogical training of teacher.

Key words: teacher, creative activity, pedagogue, pedagogical education, university, student, personality.

УДК 378.016:519.65

Т. М. Рідель

Сумський національний
аграрний університет

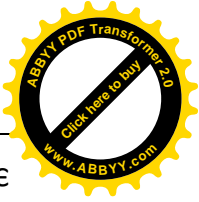
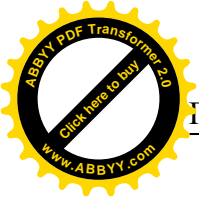
ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНОМУ ВНЗ

У статті розглянуто проблему професійної мотивації, з'ясовано її роль у формуванні стійкої мотивації до вивчення іноземної мови. Розроблено методiku визначення мотивів оволодіння обраною професією, проаналізовано групи мотивів. Експериментально встановлено рівень професійної мотивації студентів аграрних університетів. Обґрунтовано важливість професійної спрямованості навчання іноземної мови в аграрному університеті.

***Ключові слова:** професійна мотивація, мотиви оволодіння обраною професією, рівень професійної мотивації, професійна спрямованість навчання іноземної мови.*

Постановка проблеми. Основна діяльність студента у ВНЗ – це опанування спеціальності, що відповідає профілю вищого навчального закладу. Тому вивчення іноземної мови у немовному ВНЗ має розглядатися крізь призму ставлення до майбутньої професії. Як відомо, програма з іноземних мов для ВНЗ немовних спеціальностей передбачає розвиток у студентів мовної компетенції, під якою розуміється вміння користуватися лінгвістичною системою з метою спілкування та ефективного виконання професійної діяльності. Тому однією з найважливіших умов виховання майбутнього фахівця є відповідність інтересів, схильностей і здібностей молоді обраній професії.

Яким буде фахівець, багато в чому залежить від того, якими мотивами він керується у своїй діяльності. Задоволення обраною професією, захопленість своєю справою визначається усвідомленням її важливості та відповідності інтересам і здібностям людини. Якщо ж професію обрано всупереч бажанням, залежно від певних обставин, це з часом призведе до невдоволення родом діяльності, спричинить низку негативних емоцій, таких як утомленість, байдужість тощо.

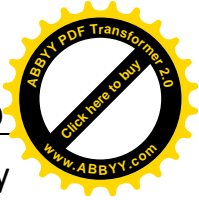
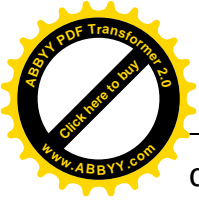
Аналіз актуальних досліджень. Мотивація навчання відіграє неоціненну роль у професійній освіті. Останнім часом у розробці проблеми модернізації змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх спеціалістів велика увага приділяється вивченню специфіки їх діяльності в умовах ринкової економіки (Є. Богданов, О. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна, В. Сластьонін), оновленню структури, методів і форм теоретичної і практичної підготовки студентів у магістратурі (В. Ісаченко, І. Підласий, Р. Цокур), розробці інноваційних технологій навчання, які сприяють розвитку їх загальних і спеціальних здібностей та вмінь (В. Аганісьян, А. Алексюк, Л. Спірін), професійного мислення, свідомості і самосвідомості (О. Анісімов, В. Козієв, Г. Нагорна, О. Цокур), формуванню професійної спрямованості (Р. Хмельюк, Н. Хмель) та іншомовної комунікативної компетенції (Л. Голубенко, С. Козак, С. Ніколаєва).

Аналіз наукових публікацій, присвячених професійній мотивації до вивчення іноземної мови, засвідчив про надзвичайну популярність й актуальність цієї проблеми. Обґрунтовано важливість спрямування професійної освіти на належну підготовку до майбутньої професійної діяльності, ми поставили собі за **мету** з'ясувати роль професійної мотивації у вдосконаленні іншомовної підготовки студентів у немовному ВНЗ і розробити методiku визначення мотивів оволодіння обраною професією і рівня професійної мотивації студентів аграрних університетів.

Виклад основного матеріалу. Професійне становлення майбутнього фахівця починається у ВНЗ. Тут студент здобуває знання, уміння і навички, пов'язані з його майбутньою професією, оцінює правильність свого вибору, глибше усвідомлює свої схильності і здібності та їх відповідність майбутній професійній діяльності.

Проблеми професійної і трудової діяльності вивчаються у деяких працях. Проте досліджень, присвячених власне професійній мотивації, дуже мало. Як правило, професійні мотиви розглядаються у межах таких проблем, як самовизначення [7; 8; 9], мотивація вибору професії [13], професійна спрямованість [3; 4], професійний інтерес [6; 10; 12].

В. І. Ковальов виділяє чотири етапи життєдіяльності особистості, безпосередньо пов'язані з формуванням її мотиваційної сфери: передпрофесійний, вибору професії, професійного навчання, професійної діяльності. Мотиви професійної підготовки, на думку науковця, залежать від

ставлення до навчання і до обраної професії (як сукупності мотивів вибору професії). Це обумовлює доцільність двоєдиного розгляду цих мотивів [5].

Зв'язок професійних і навчальних мотивів можна простежити і у працях інших авторів. Говорячи про діяльність, спрямовану на оволодіння професією, науковці зазвичай виділяють такі її мотиви, як професійно-пізнавальні і професійно-цінні, завдяки яким навчання сприймається як підготовка до майбутньої професійної діяльності, а підготовку фахівців у ВНЗ називають відповідно навчально-професійною [2].

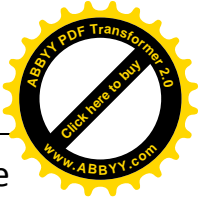
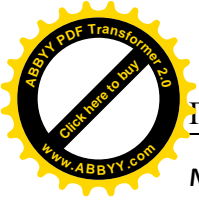
Говорячи про мотиваційно-потребову основу навчально-професійної діяльності, А. К. Дусавицький виділяє професійно-пізнавальну потребу, яка виявляється в інтересі до знань, специфічних для майбутньої професійної діяльності, і потреби у вищій освіті, як прагнення до певного статусу в суспільстві. Провідною потребою у навчальній діяльності студента, на думку автора, повинна бути професійно-пізнавальна [1].

Орієнтуючись на мотиви, що спонукають студентів навчатися краще, В. І. Шкуркін і Д. В. Аврамков виділили дві групи мотивів, виходячи з дуальної природи навчальної діяльності студентів у ВНЗ, а саме: професійні і внутрішньонавчальні [11].

У професійних мотивах дослідники виділяють два умовних полюси, що характеризують формальне і неформальне ставлення до навчання. Це такі мотиви, як «бажати отримати вищу освіту» і «воліти в майбутньому стати гарним фахівцем». З внутрішньонавчальних авторів цікавлять в основному пізнавальні мотиви. Причому професійні мотиви переважають над внутрішньонавчальними.

В. Д. Федоров визначає професійно значущі мотиви як такі, що відображають особисте ставлення студентів до громадського обов'язку, своєї професійної компетентності і себе як суб'єкта професійної діяльності. Провідними мотиваційними компонентами автор вважає такі: служіння громадському обов'язку, прагнення до досягнення професійної компетентності і самооцінка професійної адекватності [8].

В. І. Ковальов розподіляє професійні мотиви за джерелом виникнення на соціальні, колективістські, процесуальні і стимулюючі. Завдання формування мотивів, на його думку, розглядається як забезпечення домінування соціальних, суспільно значущих мотивів. При цьому поведінка і діяльність регулюються не одним, а цілою сукупністю

мотивів. В чотирьох груп мотивів, які виділив В. І. Ковальов, головне місце посідають соціальні мотиви.

Дослідник фактично ототожнює поняття «професійна мотивація», «мотивація вибору професії», «професійні мотиви», «мотиви вибору професії» [5].

Ми вважаємо, що поняття «професійна мотивація» є ширшим, ніж поняття «професійні мотиви», виходячи із загального розуміння терміна «мотивація». У нашому розумінні професійна мотивація припускає не тільки наявність відповідних мотивів, цілей, інтересів до майбутньої професії, але й урахування індивідуальних схильностей і здатностей студентів до відповідної діяльності.

Аналіз психологічної літератури з проблеми професійної мотивації дозволив нам виділити такі її структурні компоненти: прагнення отримати вищу освіту, інтерес до професії, професійно-пізнавальні мотиви (або прагнення в майбутньому стати гарним фахівцем), внутрішньонавчальні мотиви, прагматичні мотиви і здібності до оволодіння знаннями.

Для визначення рівня професійної мотивації студентів ми розробили методику, що дозволяє виділити вісім основних видів мотивації а саме: соціальна значущість професії, інтерес до неї, професійно-пізнавальні мотиви, прагматичні мотиви, прагнення отримати вищу освіту, уявлення студентів про свої здібності, внутрішньонавчальні мотиви, мотиви уникнення неприємностей.

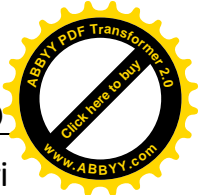
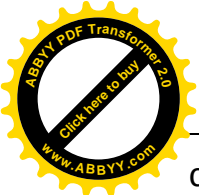
Дослідження проводилося серед студентів Сумського та Київського національних аграрних університетів.

Під час створення методики вимірювання рівня професійної мотивації ми здійснювали опитування студентів протягом двох попередніх експериментальному дослідженню років. Експериментальна робота дозволила нам виявити вісім основних видів мотивації.

У процесі дослідження було підготовлено тест на визначення мотивів оволодіння професією. Методика містить 40 тверджень, де в циклічному порядку подані вісім видів мотивації (по п'ять питань на кожний вид), кожне твердження оцінюється за п'ятибальною шкалою залежно від його значущості для особистості.

Розглянемо детально виділені нами 8 груп мотивів:

1. Перша група включає мотиви, що відображають прагнення

студента отримати вищу освіту (перспективи, пов'язані з цим, можливості влаштування на роботу, переваги вищої освіти та ін.).

2. Друга група мотивів відображає практичну сторону вибору професії, пов'язану з матеріальною забезпеченістю і можливістю знайти високооплачувану роботу.

3. Третя група мотивів пов'язана з пізнавальними потребами, переконанням у тому, що знання важливі для людини і додають упевненості в собі (сюди відноситься інтерес до самого процесу пізнання, до предметів курсу тощо).

4. Четверта група мотивів включає вислови, що відображають уявлення студентів про свої здібності до навчання взагалі і до профільюючих дисциплін зокрема.

5. П'ята група мотивів є так званою «негативною» мотивацією, або мотивацією уникнення неприємностей (сюди ввійшли такі варіанти відповідей, як «помилився у виборі професії», «ця професія не приваблює, не цікава»; після закінчення ВНЗ студент припускає ймовірність працювати за іншою спеціальністю).

6. Шоста група мотивів об'єднує вислови, що характеризують наявність інтересу до майбутньої професії, прагнення займатися нею в майбутньому.

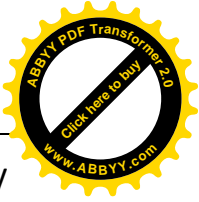
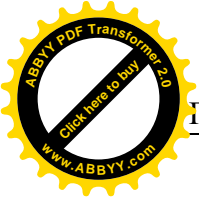
7. Сьома група мотивів відображає професійно-пізнавальну потребу студентів в отриманні знань, які є цікавими і важливими для майбутньої професії.

8. Восьма, остання, група мотивів включає вислови, що характеризують соціальну значущість професії, її важливість і перспективність в майбутньому.

Аналізуючи результати тестування, здійснювали математичну обробку і статистичний аналіз:

а) розраховувався середній коефіцієнт кожного виду мотивації і визначалася ієрархія мотивів, при цьому враховувалася не тільки власне величина кожного коефіцієнта, але й значущість відмінностей між ними;

б) розраховувався середній бал рівня професійної мотивації для кожного студента шляхом підсумовування і подальшого усереднення оцінок по семи групах мотивів (під час підрахунку середнього балу мотиви уникнення неприємностей не враховувалися).

Одержані результати дозволили виявити місце кожного з мотивів у структурі професійної мотивації і визначити рівень професійної мотивації кожного студента. Виділено чотири рівні професійної мотивації: високий, вище середнього, середній і низький.

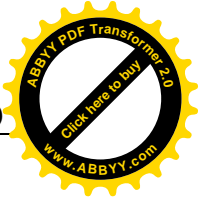
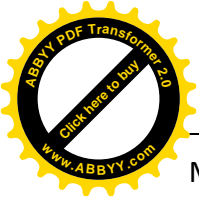
Висновки. Проведений експеримент засвідчив, що мотивація студентів у процесі вивчення іноземної мови в аграрному вищому навчальному закладі орієнтована в більшій мірі на професійну діяльність і в меншій мірі – на особистісне визначення та саморозвиток. Однак студентів потрібно постійно залучати до професійно орієнтованої розумової діяльності, що викликає концентрацію їх мовної, емоційно-вольової і пошуково-творчої активності як мінімум за трьома полюсами: в поширенні обізнаності і компетентності у галузі майбутньої професійної діяльності і спілкуванні, у підтримці стійкого позитивного ставлення до професії і у посиленні потреби в професійному саморозвитку і самовихованні [4].

Оскільки професійна діяльність включає професійно-особистісний розвиток, його невід'ємною складовою є розвиток професійної спрямованості особистості фахівця. Високий рівень професійної орієнтації забезпечить відповідність вимогам професії, що в наш час стрімких соціально-економічних перетворень щоденно змінюються й ускладнюються. Крім того, з урахуванням дедалі зростаючого безробіття є добре зрозумілою важливість високоякісної підготовки до майбутньої професійної діяльності. Саме вища освіта покликана усунути дефіцит професійно-особистісних якостей людини, необхідних для ефективних професійних дій і спілкування.

Дослідження дозволило констатувати, що комплексне застосування особистісно орієнтованих, діяльнісних і проблемних методів навчання, їх творче поєднання під час навчального процесу забезпечить належну професійну освіту і розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дусавицкий А. К. Мотивы учебной деятельности студентов : учеб. пособ. / А. К. Дусавицкий – ХГУ, 1987.
2. Дюла Лакагош. Анализ структуры интересов и профессиональной направленности студентов на материале Венгерских высших учебных заведений: дисс... канд. пед. наук. / Лакагош Дюла – Л., 1978.
3. Зимичева С. А. Лонгитюдальное исследование динамики педагогической направленности у будущих учителей начальных классов : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. / С. А. Зимичева. – Л., 1977.
4. Навчально-дослідницька діяльність студентів як засіб актуалізації професійно значущих знань (на базі вивчення іноземних мов) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. /

М. О. Князян – Ізмаїл, 1998. – 217 с.

5. Ковалев В. И., Дружинин В. Н. Мотивационная сфера личности и ее динамика в процессе профессиональной подготовки / Ковалев В. И., Дружинин В. Н. // Психологический журнал. – М., 1982. – Т. 3. – № 6.

6. Крягжде С. П. Управление функционированием профессиональных интересов / Крягжде С. П. // Вопросы психологии. – 1985. – № 3. – С. 23–30.

7. Смирнов А. Г. Профессиональное самоопределение старших школьников и его влияние на отношение к учению : дисс. канд. психол. наук. – Л., 1974.

8. Федоров В. Д. Развитие мотивов профессионального самоопределения личности в условиях вуза : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. – К., 1982.

9. Шавир П. А. Психология профессионального определения в ранней юности. / Шавир П. А. – Тюмень, 1980.

10. Шарков Ф. И. Формирование профессиональных интересов учащихся средних специальных учебных заведений : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. / Шарков Ф. И. – М., 1985.

11. Шкуркин В. И. Мотивы, активизирующие учебную деятельность студентов / Шкуркин В. И., Аврамков Д. В. // Психолого-педагогические исследования организации и оптимизации обучения в медицинском вузе. – М., 1980.

12. Эсаулов А. Ф. Формирование профессиональных интересов старших школьников / Эсаулов А. Ф. // Ученые записки ЛГУ. Серия: Философские науки. – Вып. 9.

13. Ярошенко В. В. Мотивация выбора профессии и особенности ее развития у учащихся VI–X классов общеобразовательной школы : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. / Ярошенко В. В. – К., 1975.

РЕЗЮМЕ

Т. Н. Ридель. Профессиональная мотивация и ее роль в формировании мотивации к изучению иностранного языка в аграрном вузе.

В статье рассмотрена проблема профессиональной мотивации, определена ее роль в формировании устойчивой мотивации к изучению иностранного языка. Разработана методика определения мотивов овладения выбранной профессией, проанализированы группы мотивов. Экспериментально установлен уровень профессиональной мотивации студентов аграрных университетов. Обосновать важность профессиональной направленности обучения иностранному языку будущих аграриев.

Ключевые слова: профессиональная мотивация, мотивы овладения выбранной профессией, уровень профессиональной мотивации, профессиональная направленность обучения иностранному языку.

SUMMARY

T. Ridel. Professional motivation and its role in motivation to foreign language learning formation in the agrarian higher educational establishment.

The problem of professional motivation is considered in the article, its role in the formation of stable motivation to foreign language learning is defined. The author suggested the method of determination of motives to mastering the chosen profession, their groups are analyzed. The level of professional motivation of students of the agrarian university is experimentally determined. The importance of professional orientation of foreign language learning for future agrarians is emphasized.

Key words: professional motivation, motives to mastering the chosen profession, the level of professional motivation, professional orientation of foreign language learning.